

ROMÁN

AL
press

edice

KIOKAN

MELITA DENKOVÁ

PRVOROZENÝ

KRÁLOVSKÝ ÚDĚL

BUDOUCÍHO CÍSAŘE KARLA IV.

edice
KIOKAN

ROMÁN

MELITA DENKOVÁ

PRVOROZENÝ

KRÁLOVSKÝ ÚDĚL
BUDOUCÍHO CÍSAŘE KARLA IV.

 edice
KIÓKAN

Copyright © Melita Denková, 2016
Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.
Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Copyright © Melita Denková, 2016
Redakční úprava Johana Malá
Grafická úprava obálky Tomáš Řízek
Elektronické formáty Dagmar Wankowska
Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-
Místek, v edici Klokan, 2016
shop@alpress.cz
Vydání první

ISBN 978-80-7543-178-3 (pdf)

Mamince k 90. narozeninám

*A také proto, že když jsme spolu šly kolem domu U Zvonu
a já připomněla, že tady bydlel malý Karel IV.,
ona mě vážně – v hlase přísnost pro dceru
a něhu pro prince – opravila: „Karlíček ne... Václavíček.“*

KNIHA PRVNÍ

DÍTĚ VÁCLAV

ČECHY

listopad 1318 – březen 1319

KAPITOLA 1

PAPÁ JE NECUDNÝ

12. listopad 1318, dům U Zvonu

Sněžilo už před svatým Martinem; jeho svátek přinesl další hojnost sněhu, k tomu hojnost jídla i pití – a do královského domu U Bílého zvonu také hojnost hostů a až přílišnou hojnost ruchu.

Ráno po svátku však dům vypadal jako zakletý.

V horních komnatách panovalo hrobové ticho. Dole u sklepů se sice občas ozval vzdech či zamumlání, jenomže nikde živáčka a v kuchyňských ohništích nesvítil oheň. Dům se zdál zkamenělý jako zvon, co visel na nároží, a ještě nikdy nezazvonil.

A přece...

Sténání ticha a kamene rozčeřilo vrznutí.

V ženském křídle se v patře otevřely dveře dětské komnaty. Vyklouzla z nich plavovláska v krátké košilce: čtyřletá princezna Jitka, když se už jednou probudila, neměla chuť se jen tak pro nic za nic povalovat na lůžku.

A dnes ráno zvlášť ne.

„Pojď, ty hloupá,“ šeptla k mezeře mezi dveřmi: „A neboj, všichni ještě spí.“

Z hlubiny domu se ozvalo zasupění, jako by zkamenělé ticho protestovalo, a přidalo se mocné zachrápání.

Druhý košiláček, o půl hlavy větší, vyšel z komnaty dost neochotně. Pětiletá princezna Markéta vždycky potřebovala do všeho postrčit.

Jitka to taky udělala – zařatou pěstičkou šťouchla sestru do boku.

„A neloudej se. Nebo nás nachytají... A já ji chci vidět.“

Sama se vznášela temnou chodbou jako zbloudilý pírkou martinské husičky, každou chvíli si poskočila a tichoučce si bzučela písničku, co pochytila včera, když ji dudák ve stáji hrál k tanci chase.

Písničku potom zpívala celé odpoledne, a když popěvek zaslechla matka, nechtěla Jitku vzít na vyjížděku v saních a strašným hlasem na ni křikla:

„Zpíváš necudné písně, Guto.“

Mamá už byla taková. Pořád se zlobila. A nejvíc na Jitku, to ji potom vždycky oslovovala Guto. V poslední době vlastně pořád... A co znamená necudná, přemítala už od včerejška Jitka.

Že by veselá?

Určitě. Mamá se přece nelíbí nic veselého.

Jenže –, Jitka si při vzpomínce zase poskočila, z té hloupé vyjížděky stejně sešlo. Najednou se dole ozvaly kroky, chrti zavětřili a rozběhli se ke schodišti. Tam se objevil papá... a potom už mamá křičela na něho.

Ovšem papá se stejně smál. Papá je přece vždycky veselý – tedy necudný.

I matka to povídala... Jednou za dveřmi, komorné Jenověfě, a přitom nekřičela, spíš plakala.

Proč? Když už nesnáší veselí, měla si vzpomenout, jak je papá hezký... A statečný... A hodný...

Bohužel bývá často pryč, ale králové musejí pořád někam cestovat a bojovat, jak pořád vykládá hofmistryně Petronila. S tou taky nic není – páchne kočičinou, a když nelamentuje, tak se aspoň mračí, docela jako mamá.

Jenom papá je pořád usměvavý. A z cest pokaždé přiveze něco hezkého.

Také včera – když na něj mamá tak křičela –, vzal do náruče bratříčka Václava a smál se:

„Abych nezapomněl, dole je Guillaume a vytahuje ze saní spoustu dárků.“

Jitka si opět poskočila a vrhla zamilovaný pohled dolů na nové střevičky.

Když včera rozvázala uzel bílého hedvábného šátku a uviděla je, zabušilo jí srdce... V tom okamžiku zavrhla dosud oblíbené červené škorničky a umínila si, že už navždycky bude nosit tyhle, krásně vyšíváné zlatou nití, blankytné jako otcovy oči a hezky protažené do dlouhatánských zobáčků. Papá má skoro stejné.

Honem je obouvala. Otec se sklonil, vousy ji polechtal na tváři a zašeptal:

„Ma petite coquette...“

Ano, to ona je! Je parádnice, a taky, znovu si šťastně poskočila, necudná – jako on.

Proto se jí chce skákat a zpívat.

Našpulila rty a nadšená vším, co přinesl martinský večer a ještě přinesou budoucí dny, protože přijel zbožňovaný otec, zkusila zapískat včerejší písničku: pořád jí neodbytně zněla v hlavě.

Ze rtů vyšel protivně šelestivý zvuk. Ach ach, pískat umí jedině Jenovéfin Vondrášek.

Jenomže Jitce se zpívat chtělo. Moc chtělo. Aspoň si podle melodie rovnala kroky.

Rozhlédla se – pořád nikdo nikde.

Zas št'ouchla do Markéty a směleji, už polohlasem, začala bzučet koledu, která včera zněla celým městem a obcházel s ní dům po domu i pražský kat.

*„Svatý bílý Martine,
neutop se ve víně!
Radši si dej caltičku
a k ní bílou Maryčku...“*

KAPITOLA 2

OBŘAD RANNÍHO KLÍPKU

12. listopad 1318, Staroměstský rynek

Sníh na Staroměstském rynku se místy změnil ve špinavou břečku plnou kalných louží a lejn, hliněných střepeň a krve – stop po nočních nezbednostech martínků.

A opět začínal všední den.

K Ungeltu spěchali cizí kupci, hospodyně zas k trhu na opačné straně rynku. Od Židovského města kráčel rabín se sivou bradou, za ním hlouček mnichů v kápích. Zdobená nosítka skrývala dámu: paní snad do rána bděla u nemocné dcery, anebo zapomněla na svítání u milence.

Od Vltavy zvolna přicházely dvě ženy. Mířily na Kurný trh, ale zastavily se pod okny domu U Zvonu.

Kdysi se tady setkaly poprvé – i tenkrát královna měla slehnout jako nyní, a celá země očekávala narození následníka. Byl máj, ranní dusno věštilo bouří... a k polednímu se uprostřed hromů a blesků narodila princezna Jitka.

Od té doby utekly skoro čtyři roky.

Kuchařka Ančka s léty ztloustla, zato kovářce Paulině věk ukradl v těle sádlo a v ústech zuby.

Nevšimly si, jak se mění, a stejně tak jim ušlo, jak už si zvykly na obřad ranního klípku, jako by šlo o ranní modlitbu: den co den cestou na trh postály u královského domu a s důkladností, s jakou se drbe o sousedech, probíraly život v paláci. Klepy, ozvláštňené puncem vznešenosti, ty dvě dobré duše nejdřív spřátelily, jenomže časem je dovedly až k urputnému soupeření.

„Koukni, ani se ještě nekouří z komínů,“ zahučela kovářka, když přejela pohledem vysokou zachumelenou střechu. „No jo, Martin... Ale královská čeládka si může přispat. Je to jen samej darmošlap.“

„Nekřivdi jim, Paulino. Tam je to přísný. Musej se ohánět, služba je těžká.“

Kuchařka sice tušila, že si kuchyňské popelky sotva protřely oči, ale zdroj jejich klepů byl právě u kuchyňského ohniště, kam si s léty našla cestičku, proto se tamní čeládka musela zastat. A přidala:

„Však včera bylo u králů i jiný pozdvižení než divokej martinskej svátek. Kvečeru zčistajasna dorazil domů pan král.“

„Já vím.“ Kovářka zvedla špičku červeného nosu: bodejt' by ona nevěděla! „A hned se dostal do hádky s paní královou a ji to rozčílilo, až myslela, že už pracuje k porodu. Nahonem volali bábu, jenže nic z toho nebylo.“

Kuchařinka se zarazila.

„Jak... nebylo? Já slyšela, že jí praskla voda.“

„Kam na tohle chodíš?“

Kuchařka jenom pohodila rameny. Jedna druhé zatím nesvěřila svůj pramen novinek s královským leskem a tvářily se, že je osvětil Duch svatý.

Kovářka přezíravě navázala:

„Tobě se taky dá nakukat všechno, Ančko. Je vidět, žeš eště nerodila. Když má ženská břicho jako buben, zdá se jí leccos. Králka se zkrátka zmejlila a –“

„No, ale hádali se strašně,“ přerušila ji kuchařka. Chraň ji Pánbu podrobností porodu, zrovna po včerejšku o tom nechce ani slyšet! Vždyť málem –

Chvilí k ní doléhal kovářčin hlas jako zdálky a viděla jen náruživě kmitající růžové dásně.

„... a co se škádlívá, to se rádo má. Však se zas daj dohromady, až přijde další syn, a to von přijde, králová pije zrovna ten samej lektvar, co předloni pomoh, aby po princeškách přišel kralevic. Mimoto má břicho nízko, to podle báby Pírko taky znamená pacholíka.“

Kuchařce se v černých očkách mihlo poznání: tak tady bereš rozumy!

Kmotra Paulina pochopila, že se prořekla.

„Jo, já si teď Pírko taky zavolám, když rodím,“ pronesla zvysoka, aby vyvážila chybu. „Holka zlatá, vono je to přecejc něco jinýho než vyklopit fakana bez pomoci. A zaplat' Pánbu, Pírko není nafoukaná, nepočítá mi víc než králový. Mimoto mýmu sehnala kování královskéjch valachů... A ještě něco ti povím: když ženská ví, že na ni sahaj stejný ruce, co se dotejkaly královny a paniček vode dvora, bolest se rozplyne a rodí se jak v nebi.“

Kovářka stočila oči vzhůru, snad k nebeským slastem porodu. Tam však nebylo nic víc než modravý jas. Po včerejší chumelenici se ráno probouzelo bez mraků a v jiskřivém vzduchu štípal mráz.

Kuchařku Ančku už záblý nohy. Přešlápla. Jenomže měla něco v záloze.

Včera v nejtemnějším koutě královské kuchyně, když už všichni opilí spali, se málem nechala Tomkem z konírny připravit o věneček... Málem, naštěstí vtrhla dovnitř královnina komorná a – s láním na líné ochmelky – žá-

dala káď a kotel horké vody. Ančka si myslela, že kvůli porodu – po klekání dorazila do kuchyně zvěst, že na královnu asi přišla těžká hodinka –, ale ukázalo se, že komorná chce připravit koupel pro nečekaného hosta v ženském křidle.

Protože čeled' zmošlo víno a Tomek se rychle vytratil, posloužila komorné Ančka. A paní komorná s ní sama táhla káď, a za pomoc jí dala celý groš. Požehnaný večer!

Anče zůstala poctivost, Tomek teď bude ještě dychtější a snad z toho kouká veselka – a kovářka se vztekne!

Ančka, druhá kuchtička paní šenkové, se poprvé v životě cítila významná.

„Ách! To byl večer, vid'?“ vzdychla okázale a zašilhala na bezzubá ústa. „A když pomyslím, jakej asi byl pro tu malou hrabinku... Sotva přijede, slyší jenom křik a slůvku nerozumí. Ale zasejč je to dobře. Prej se tam u královny mluvilo až nestydatě, a hrabinka je ještě,“ další mrknutí stranou, „ták mlad'oučká.“

Kovářka si usilovně jezdila jazykem po patře, asi ve snaze sdělení nějak pochopit a spolknout. Marně.

„Co... co to sem motáš? Jaká mlad'oučká... hrabinka?“

„Jejda, tohle nevíš, kovářko? Já myslela, že ty víš všechno. Včera s panem králem přijela i jeho sestra, panna hrabinka Marie.“

„To není pravda,“ hlesla kovářka.

„Proč myslíš?“

„Protože by mi o tom bába Pírko řekla.“

„A vidíš, neřekla. Zato já... já pannu viděla. A tak zblízka, jako teď vidím tebe.“

KAPITOLA 3

HRAČKY

12. listopad 1318, dům U Zvonu

Marie Lucemburská otevřela oči a v první chvíli si nemohla vzpomenout, kde je. Jakmile si to vybavila, měla chuť přetáhnout si přes hlavu kožešinu a raději spát dál, schovat se do ochrany temnoty a snů, protože včerejšek nevěstil nic dobrého.

Řeč, hlasy, gesta, pohledy, dokonce i oděvy – vše se zde zdálo nepřátelské, a také strašně jiné než v pohodlném paláci královny-vdovy, paní Alžběty Rejčky, odkud včera s Jeanem přijeli.

V Praze je vítala síň osvětlená jedinou pochodní, nad ní tmavé schody... Řítilo se po nich klubko dětí a psů a vzápětí si už Marii měřila zamračená královna Eliška v neforemném kožešinovém plášti. Potom se rozkřikla na Jeana – a veselý kavalír Jean měl náhle na tváři zavilý výraz chrličů z chrámu a...

Dveře lehce vrzly, kdosi je opatrně otevřel.

Marie honem semkla víčka.

„Spí,“ ozval se šepot, tichounký jako když zaševelí vítr, „ještě spí.“

„Pojď blíž, Markétko. To nevíš, když jí nevidíš na oči. A aspoň si ji prohlídneme pořádně, ne jako včera.“

„Jé... ta je hezká!“

„Moc hezká. Jako papá...“ Jitka opatrně pohládila pramen světlých vlasů na polštáři. „Naše malá teta.“

„Proč malá?“ Markéta našpulila rty. „Už je velká.“

„Když ještě nemá manžela, tak je vlastně malá... Včera přece řekl papá, že nás všechny tři vdá... a že jsme nevěsty ze stříbrných Čech.“

Marie dětským hláskům nerozuměla, ale zvědavost ji donutila otevřít oči.

Dva košiláči odskočili od postele, a menší, se stříbrnou obroučkou na plavých vlasech, udělal poklonu.

„Bon jour, ma tante.“

Světlovláska s temnými očima, tak Jean popisoval mladší dceru. A zmínil se, že mluví francouzsky.

„Bon jour, ma petite nièce. Ty jsi Jííítka?“

Jitka se rozzářila. Lahodilo jí, že hezká teta zná její jméno, ačkoliv se večer viděly jen krátce.

„Oui, je suis Jitka. Anebo Bona, tak mi někdy říká papá. A mamá zase Guta.“

Bez okolků se uvelebila na Mariině posteli, stáhla si košilku přes kolena a spustila:

„A tady je Markéta. Ona vám rozumět nebude, teto, ale já ano. A ještě máme bratra, taky jste ho včera viděla... Ten toho ještě moc nenapovídá... Tahle by mohla, kdyby...“ Jitka natáhla nožku a vyčítavě strčila do Markéty. „Vidíš, teď ani nemůžeš s tetou promluvit. Vidíš –“

Než si Markéta rozmyslela, jestli by sestře neměla věčné postrkování oplatit, Jitka o ni ztratila zájem.

„My se vás jdeme zeptat, teto, jestli se vám u nás líbí, a taky jestli...“

„Tak sem jste utekly, panny.“ V otevřených dveřích stála vytáhlá starší dáma. „A nejste ani oblečené... Proč rušíte hosta? Panna hraběnka je unavená po cestě.“

„Tady jsou unavení všichni, paní Petronilo,“ odbroukla Jitka. „Martin je svalil na dolní schody ke kuchyni. Vidělas, jak tam chrupou?“

Sklouzla z postele a s pohledem na starou dvorní dámu přidala francouzsky:

„Naše vychovatelka. Je jako smrt, taky bere všechno. Měly jsme vás vzbudit dřív, teto. Víc bychom se užily.“

Marie vyprskla – a Jitka s ní, i když nevěděla, čemu se teta směje.

Poslala jí vzdušný polibek a tanečními kroky odhopskala. Dveře zaklaply.

Marie odhodila kožešiny a došla k oknu se zelenavými skly, usazenými v olověných šestibokých rámečcích. Když okno otevřela, spatřila v oblouku nad sebou kamennou krajku kružby; jako slzy z ní visely droboučké rampouchy.

Pod oknem stály dvě ženy. Dívaly se vzhůru, hlavy sestrčené dohromady.

Marie se na ně usmála.

Trhly sebou, ale neuklonily se, boubelatá jen něco špitla hubené, ta kývla a spěšně zamířily k trhu na opačné straně náměstí.

Hraběnka Lucemburská se usmívala dál.

Jakže to řekl Jean?

„Nečekej skvostné sídlo, nějaký pyšný hrad... Bydlíme přímo uprostřed města v obyčejném měšťanském domě, pro krále je to jenom dětská hračka. Místo nádvoří máme náměstí a z okna dohlédneš na trh, kde se perou trhovci... Každou chvíli nám někdo civí do oken. V Čechách poddaní vidí králi až do žaludku.“

Dům hračka.

A lidé na náměstí... loutky? napadlo Marii. Myšlenky jí odbočily k darům, které královna-vdova Alžběta Rejčka poslala trojlístku královských dětí...

* * *

Krásné bledé paní se po zádech vlnily stříbřité copy, protože si doma nezavinovala hlavu rouškou. Stála nad truhlou, v levé ruce držela kostěnou jehlu se zlatým ouškem a prohlížela si řadu loutek, ležících na víku.

Král v přiléhavých nohavicích. Královna s černými vlasy z koňských žíní. Tři děti. Dvořan. Rytíř v brnění. Selka a sedlák. Žebrák a kněz. Čarodějnice a čert. A Smrtka.

„A že mám šikovného řezbáře,“ promluvila zamýšleně. „Vyzdobil můj chrám svatého Ducha, a já si řekla, že chlapíka nebyde, když jednou místo Matky Boží vyřeže loutky. Povedly se mu, a mně myslím taky. Zlatníkovi jsem nechala udělat brnění pro rytíře – piplavá práce, a já ošatila zbytek.“

Útlé bílé hbité ruce zamávaly nad loutkami, jako když čarují, a Alžběta dodala:

„Chybí už jenom pláštík pro krále. S tím počkám, až přijede váš bratr, Marie. Chtěla bych ušít věrnou kopii jeho oblíbeného pláště.“

„Rád nosí blankytný ze sametu, zdobený výšivkou z říčních perliček.“

Marie až nyní pochopila, že loutky, kterým Alžběta Rejčka už týdný šila šaty, jsou dárek pro Jeanovy děti, a že král, královna, dvě dívčinky a pachole představují královskou rodinu. Líbilo se jí tak pozorné gesto, a hloubala, proč se o tom stříbrovlasá paní nezmínila dřív.

„Výborně! Však už to nějak dáme dohromady. Trudo, kde vězíš? Pojď sem!“

Jedna bílá ručka přivolala gestem francouzskou komorou, druhá zapíchla jehlu do černovlasé královny, jako by

to byl jehelníček. Pak si Alžběta začala šuškat s komornou Gertrudou o sametu...

O týden později přijel Jean a s ním se v Hradci objevil ještě jeden host: správce královských majetků pan podkomoří Jindřich z Lipé.

Vysoký sebejistý muž s dunivým hlasem, úzkou tváří plnou drobných vrásek, tmavými vousy a lví hřívou světlých vlasů vzbuzoval v Marii zpočátku hrůzu, ale když viděla, jak oddaně sleduje kroky stříbrovlasé paní, jak ji stále objímá pohledem, pochopila, že lev může být také beránek.

S příjezdem pánů a jejich družin se dny v paláci královny-vdovy změnilly v řadu slavností. Teprve večer před odjezdem do Prahy byl klidný; Marie hrála na loutnu, pánové seděli u vína, Alžběta balila do hedvábných šátků loutky a ukládala je do velkého koše. Když koš naplnila, pohlédla na Marii.

„Hraběnko, před královnou prosím ani slůvko o tom, kdo ty loutky přichystal.“

Marii udiveně vylétlo obočí.

„Asi už musím s pravdou ven.“ Alžběta poočku pohlédla stranou na muže u krbu. „Totiž... královna Eliška, moje nevlastní dcera, mě nemá zrovna v lásce.“

Marie položila loutnu. Vysvětlení ji zaskočilo. A ještě víc žasla, že Jean pobaveně přidal:

„Klidně to řekni naplno, paní. Ona tě nenávidí. Tys to Marii ještě nesvěřila?“

„Aby si panna hraběnka myslela, že jsem klepna? To přece nejsem. Mimoto, Milosti, já se Eliščinou neláskou vůbec nezabývám.“

Rejčka zaklapla víko koše.

„A vlastně Elišku chápu,“ dodala zvolna, tónem matrony, shovívavě vážící minulost. „Když jsem si brala jejího otce, bylo jí sotva dvanáct. V těch letech přece

dcery žálí na otce nejvíc – a která dívka vítá macechu? A pak,“ přidala dost ochotně na někoho, kdo se něčím nezabývá, „pak jsem Elišku rozzlobila znovu, když mě požádal o ruku Rudolf Habsburk. Jistě si myslela, že nevěstou měla být ona.“

„Kéž by,“ zahučel Jean.

Alžběta Rejčka se čeřivě zasmála, jako když potůček skočí přes kameny.

„To bys změnil dějiny, Milosti... Mimochodem,“ opět se obrátila k Marii, „to královna mi kdysi, v dívčí zlobě, začala místo Richenza říkat Rejčka... Ale Bože, vy přece nerozumíte, co to znamená, a já nevím, jak bych...“

Protože nenašla francouzské slovo, nahradila je gestem. Natáhla spojené prsty a naznačila pohyb dolů, jako když do země vniká rýč.

„Rýt,“ napověděl Jean francouzsky.

„Ano.“

Alžběta povzdychla, ale hned blahovlnně mávla rukou a lehkými krůčky přešla k truhle.

„Abych nezapomněla, ještě tu něco mám –“ Zvedla víko a vytáhla koníka vyřezaného ze slonoviny. „Hračku pro následníka. Hraběnko, vy dáte princeznám loutky, a pan Jan synkovi grošáka z Orientu.“

Ze slonovinového těla posázeného drobnými draho-kamy vyšlehl roj barevných jisker. Koník se vzpínal směle jako válečný oř, ale málo platné, zadní nohy pevně vězely v destičce opatřené kolečky.

„Kouzelný kousek, paní. Dokonalý.“ Jean však na koně sotva mrkl, protože visel na stříbrovlásce stejně obdivným pohledem jako pan z Lipé. „Za tvou pozornost se ti odvděčím.“

Rejčka se uklonila, copy se jí svezly na ěadra.

„Dokonalý, tak jako všechny dárky,“ vydechla Marie a hlavou jí blesklo, že hradecká paní má dokonalé úplně všechno – od jehel až po palác. „Snad bychom se přece jenom měli zmínit, od koho jsou.“

„Ne!“ Alžběta si rozčileně přehodila copy na záda, přitom jí cuklo ve tváři. „Opravdu není vhodné mě dceři připomínat.“ Stočila oči k milenci.

„Dvůr jejich vztahu říká válka dvou královen,“ zaduněl bas pana z Lipé.

„Dost výmluvné, nemyslíte?“ Zurčivý potůček Alžbětina hlasu tentokrát pokrýl led.

Marii probral z myšlenek klapot kopyt. Na náměstí vjel grošák, na něm seděl vyšňořený jezdec. Následoval ho houf rozjařených společníků.

Vlající bleděmodrý pláštík... Vždyť je to Jean! Marie natáhla krk. On tedy nebyl v noci v paláci?

„Kví... kví...!“ Od trhu s kvičením vyrazil strakatý vepř. Veselí pánové ho přivítali výkřiky:

„Hon! Za ním! Hon! Hon!“

Pašík zběsile kličkoval ve sněhu, a jak mu ujížděly nohy, zdálo se, že opile tancuje.

V tom okamžiku zalily náměstí bledé paprsky zimního slunce. Jeden se zachytil v slzách rampouchů, až Marii zajiskřilo před očima.

Zamrkala a unikl jí trylek smíchu.

Pochmurné myšlenky byly rázem ty tam. Než zavřela okno, navzdory chladu ji zalil hřejivý pocit úlevy. Asi se jí tu přece bude líbit!

Snad za to mohlo prasátko tančící před palácem-hračkou, anebo modravě stříbrné nebe rozprostřené nad Prahou, nebe podobné Jeanovu plášti...

KAPITOLA 4

UKOLÉBAVKA PRO PRINCE

21. listopad 1318, dům U Zvonu

„Koník klusá do stáje,
paparapapam...
Za ním dlouhá cesta je,
paparapapam...
A teď oves přežvykuje,
ihahahá prozpěvuje,
šťastný, že už domů přijel,
šťastný, že kus světa viděl,“

francouzsky zpíval útlý mladík s nakadeřenými vlasy, usazený na prvním stupni schodů do patra; když zmlkl, nepřestal se probírat ve strunách loutny.

Ve velkém krbu dolní síně praskal oheň a drnkavé tóny jako by ho napodobovaly...

U krbu seděly hofmistryně a chůvy Háta s Vojtěškou. Markétka s Jitkou a Marií si na podlaze rozložily loutky a hrály si na slavnost a hosty – krmily loutky

z mísy s cukrovinkami, co dětem napekl králův kuchmistr Jacques. Mezi hosty a mísou kroužil s koníkem princ Václav.

Dveřmi ze dvora vešel král. Zastavil se za sloupem, na tváři výraz člověka, který se dívá do ráje.

Václav teď najel s koníkem k nohám kadeřavého zpěváka, dotkl se dlouhé špice jeho stěvice a řekl:

„Dál, Gio.“

Janův osobní sekretář Guillaume de Machaut se vsedě uklonil:

„Jak si přejete, můj princí.

*Pověděl to hošíčkovi,
teď si vedle něho hová...
A už spinká hošíček,
jako jeho koníček,
ihahahahá...“*

Guillaume pohodil hřívou samý prstýnek a zase pokračoval v brnkání. Václav k sobě přitiskl koníka, odbatolil se opodál a upřel oči do prázdna.

Můj prvorozený... Není on trochu nekňuba, napadlo krále podrážděně. Kam se dívá? Sice cvalík, ale proč si zaleze do kouta a civí do zdi? Komorná Geneviève říká, že princ vidí anděly. Bůhvíjak na to přišla! A proč se klučík spokojí s koněm na kolečkách, místo aby si sedl na opravdového? Já v jeho letech už dávno –

Jan si sice nemohl vzpomenout, kdy se poprvé octl na koňském hřbetě, ale věřil, že se v sedle snad narodil.

Václav se najednou probral z dumání a prstíkem ukázal na Jitku.

„Ty.“

Jitka odhodila loutku královny do mísy cukroví, postavila se nad bratříčka a spustila česky:

*„Koník klusá do stáje,
paparapapam...
Za ním dlouhá cesta je,
paparapapam...“*

Ted' zase ona ukázala na bratra. Václavovi svitlo v očích a začal jí blaženě přizvukovat. Slova lapal nejistě, ale hlas měl čistý a jasný jako kostelní zpěvák.

*„Pověděl to hošíčkovi,
ted' si vedle něho hovi.
A už spinká hošíček,
jako jeho koníček,
ihahahahá...“*

A král zase nevěděl, jestli se mu to zamlouvá nebo ne. Zpívání, jasný hlasek – to všechno se hodí tak pro Guillaumea nebo pro kněze.

Rozesmátá Jitka si konečně všimla, kdo stojí za sloupem u dveří ze dvora. Rozběhla se, blankytné škorničky se jenom míhaly. „Papá, kde jste byl hned ráno?“

„V kostele.“

Jitka vtiskla nos do cípu modrého pláštíku.

„Voníte stájí. Z kostela byste voněl jinak. Kadidlem jako mamá.“

„Jsi chytrá. To ty jsi přeložila Guillaumeovu písničku?“

„Ano.“ Jitka blaženě ukázala zoubky. „A vy jste taky chytrý, když jste to poznal.“

Jan se obrátil k sekretáři. „Díky, Guillaume.“

„Nová ukolébavka pro Jeho Výsost, Sire.“ Guillaume uhodil do strun. „Bohužel princově chůvě,“ mladík se ušklíbl, „jsem nějak nepadl do noty, tak si ukolébavku zpíváme ve dne a všichni.“

Jitku rozmluva nezajímala. Je přece jasné, že zpívali. Ji zajímal otec; pověsila se mu na ruku.

„Kam jdete, papá?“

„K matce, co voní kadidlem. Doprovodíš mě?“

Jitčin dychtivý úsměv zhasl.

„Jestli si to přejete...“ Přitom se pustila otcovy paže, jako by se spálila.

„Toužíš po tom tak málo jako já,“ zabručel Jan, sklonil se a políbil ji na nosík:

„No nic, ma petite coquette... Hraj si.“

Než zamířil ke schodišti, toužebným pohledem přešel dětský ráj. Jenomže on je hříšník a musí do pekla.

A co jsou jeho hříchy, tedy když spočítá ty nejnovější, protože královnin výčet by jistě sahal bůhvíkam. Možná je mezi modlitbami šeptá i Bohu – místo svých, ona je přece světice.

Hm!

Až na to, že letos zjara... možná zhřešila?

Jan se nevesele ušklíbl a do schodů stoupal stále pomaleji. Letos zjara – – –

Uherský panovník Robert z Anjou se zjara obrátil na českého krále se žádostí o ruku jedné z jeho sester. Jan to uvítal, ale odmítl dívky představit uherským velmožům v klášteře na Zbraslavi, jak navrhla královna, a stejně tak zamítl královský dům.

„Uhřici nejsou z těch, co lížou paty Pánubohu, nejeudou se k nám modlit... A domek na rynku by na ně těžko udělal dojem. Odbydeme to v Hradci, v paláci královnynvdovy, má dobře vycvičené služebnictvo, půvabný fraucimor... A že tam hosté narazí na jejího milence? Kdyby ne, pozvu ho sám, milování uherští velmoži rozumějí a mimoto – Jindřich z Lipé je skvělý společník.“

Jak Jan horlil, ušlo mu, že manželka svírá rty. Konečně se ozvala:

„Víš, co si o té hradecké nestoudnici myslím. Ale ano, jed', pane, a bav se s ní... a opíjej se s Jindřichem, ačkoliv teď je můj nepřítel.“

Jan už byl v myšlenkách na cestě, už cítil ve vlasech svěží vítr a nechtěl si kazit dobrou náladu. Zvolil tedy lehkonošý, smířlivý tón.

„Co dělat, v Čechách si jeden nevybere. Přátelství a nepřátelství se tady střídají jako dubnové počasí, až se nakonec nenávidíte všichni.“

„V jednom se často shodneme,“ odsekla Eliška.

V nelásce ke králi, pochopil Jan, ale rozhodl se přejít narážku zase žertem.

„Matko, doufám, že to vidíš,“ zvedl pohled k nebi. „Když já jevil dětinskou radost nad dobrodružným odjezdem do Čech, ty jsi plakala, že jsou strašné. A měla jsi pravdu. Jsou strašné! A jejich královna...“ Prudce pokročil k manželce. „Jaká jsi ty, královno? Dnes v noci jsi mě přece milovala.“

Pohlédl jí zblízka do tváře, a ona uhnula hlavou, aniž se na něho podívala. Chytil ji za paži a zopakoval:

„Dnes v noci jsi mě milovala.“

Eliška se mu vyškubla.

„Chováš se jako šašek.“

„A ty... jsi jako Čechy,“ řekl už hořce. „Kdysi se nabízely, toužily po mně, jenom po mně – a co nakonec spolu máme společného? Nic, vůbec nic.“ Luskl prsty. „Jenom ty věčné spory, se vzpurnou šlechtou, se vzpurnou královnou. Sotva se uhasí jeden oheň, už někde doutná další. Samé nepokoje, samé zmatky a –“

„Mysleli jsme, že budeš jiný.“

„Právě že jsem jiný. Nejsem jako tvůj otec. Proč bych byl? Já jsem já. Lucemburk.“

Došel k oknu a při pohledu na dokvétající malý sad mu ujelo lítostivé:

„Když si vzpomenu, že na mém místě mohl být strýc Walram. Teď by se tady trápil on, a já, Elis, já –“

„Walram byl muž,“ skočila mu do řeči královna. Tiše a tak zvláštním hlasem, že se otočil. Měla zamžené oči, v nich něco mezi něhou a zoufalstvím.

Chvíli na ni zaraženě zíral, až se pomalu začal usmívat. „Paní! Že ty ses do toho svůdníka zakoukala?“

Eliška pootevřela ústa, ale Jan pozvedl ruku a pobaveně ji zarazil:

„Ne, nic mi neříkej, já tě chápu... Jela jsi za ženichem a přicvčoval ti vstříc sličný rytíř Walram, aby tě doprovázel do Špýru... Ta krutá chvílka, když jsi tam poznala manžela. Vedle Walrama byl jen vyjukaný hošík! Ovšem zteplá Přemyslovna si vedla důstojně, zaťala zuby a přinesla oběť pro království, zděděné po otci. Srdce však nezapomnělo.“

„Mlč už. Mlč.“

Eliška pořád nezvýšila hlas, jen vypadala nešťastně. Zároveň zkrásněla, jak se jí do tváře nahrnula krev. Náhle vzala do špiček prstů sukni a vyběhla – jako plaché děvče škádlené kvůli lásce.

Jan odjel s vědomím, že po letech odhalil tajemství, o němž ani nestál, a brzy to pustil z hlavy. Jen ať si Elis hýčká starou lásku k Walramovi, a ještě starší nenávisť k Rejčce. Kdo žije v minulosti, ztrácí budoucnost.

Vyzvedl v klášteře v Marienthalu sestry a odvezl je do Hradce, kam brzy dorazili vousatí uherští velmoži. Okukovali dívky ze všech stran, až se v Janovi vařila krev, protože si představil, na co chlapíci myslí, a po dlouhé poradě tlumočnick – nejzarostlejší vousáč –, ukázal na mladší Beatrix, donedávna určenou donu Pedrovi, synu Fridricha Sicilského. Dívka má prý jinačí jiskru než bílá ho-lubice Marie...

Pak přece zamířili na Zbraslav a za zpěvů mnichů došlo ke svatebnímu obřadu v zastoupení. Jan s družinou doprovodil Beatrix až na Moravu.

Do Hradce, kde zůstala Marie, se vrátil v říjnu, a než spolu vyrazili do Prahy, užil si u dvora hradecké královny několik příjemných týdnů...

Příjezd do domu U Zvonu ohlásil listem přesně na den svatého Martina.

Přesto se královna tvářila, že ho nečeká. Zrovna se chystala k vyjíždce, nabroušeně trousila narážky na Hradec, přes ramena měla přehozený kožich do saní a – – – z něho trčelo velké břicho!

To Jana zaskočilo. Sešli se v loži tak dávno, že už si nezpomínal kdy.

V překvapení zmínil Viléma Zajíce z Valdeka, protože... Bože! Pan z Lipé cosi takového naznačil – ne sice na plná ústa, a přece dost srozumitelně.

V Hradci se nad tím dalo mávnout rukou, ale sotva Jan spatřil Eliščíno břicho, napadlo ho, že když tolik let dokázala – z přemyslovské pýchy, co staví blaho království nad vlastní –, skrýt lásku k Walramovi, snad přinesla další oběť, aby si připoutala spojence.

I tohle Jindřich mnohokrát naznačoval, a vzápětí zase zamlouval...

Do králových myšlenek vpadl polední zvon z Týna.

Jan se opřel zády o zeď a pomalu se po ní svezl na poslední schod. Sáhl k pasu, kde místo měšce nosil stříbrnou butylku s vínem, a napil se.

Silné víno nechávalo na patře trpkou chuť podobnou trpkým myšlenkám, co se mu honily hlavou.

Královna by jako regentka vládla za hňupa, který si hraje s koněm, místo aby rajtoval na skutečném... Jedenáct let do plnoletosti následníka je sladká vyhlídka pro ctižádostivou Přemyslovnu...!

Regentka Eliška, po jejím boku Vilém Zajíc z Valdeka. Budiž – ale že by spolu ulehli i do lože? To přece ne... Snad potom, až společně zbaví trůnu Jana Lucemburka.

Jenže když potom, proč ne hned?

Třeba proto, že by se Eliška bála božího hněvu? Anebo toho, že ji při smilstvu pozoruje z nebe otec? Jenže kdo ví? Kdo vidí do mysli žen – a do jejich lůna?

Jan vztekle uhodil pěstí do stěny a vtom ho zoufale napadlo: kéž by tu ještě byl Aspelt!

Bývalý kancléř Václava II. přece znal Eliščinu mysl... A uměl trpělivě rovnat spory všech druhů. Jenomže Češi ho vyštípali pod záminkou, že je cizinec, ačkoliv za Václava to nikoho ani nenapadlo...

Králi najednou vyhrkly slzy, a nesnažil se je utřít.

Bylo mu smutno jako už dlouho ne... Myšlenky ho nesly k prvním rokům vlády, kdy měl po boku mohučského arcibiskupa Petra z Aspeltu. Petrově noblese a nadhledu, jeho schopným rukám se dalo svěřit všechno, od osudu království až po věci nejmenší.

Pan kancléř Petr!

Geniální diplomat, otcovský přítel... Nedivil se, že nechci žít ve věži nad troskami vyhořelého Hradu, v malé komnatě, kde v kádi zamrzala voda na koupel, nekáral mě, nevykládal, že kvůli tradici a královské důstojnosti zkrátka musím. Bylo mi čtrnáct, v jeho očích jsem snad byl rozmazlený spratek, a on přesto –

Ze slz vyplula tvář, rámovaná rozevlátou bílou hřívou, v Janových uších zazněl hluboký hlas:

„Vše se dá vyřešit, můj pane. Prozatím pro tebe a královnu zařídíme dost pohodlný dům na Staroměstském rynku... A až se dá do pořádku hradní palác, pak – no, uvažujme i o tom – třeba na nádvoří postavíš také nový chrám. Baziliky už dávno vyšly z módy – vzpomeň si na

Špýr, nebo na pařížský Notre Dame. Nemyslíš, že by Praze slušelo, kdyby se vysoko nad řekou vypínal podobně nádherný dóm? Věže se vztahují k nebesům jako toužící ruce věřících...“

Z trosek zas postavit starý Hrad a k němu ještě katedrálu. Obnovit pomník zabeđených Přemyslovců, všechnu tu zašlou slávu, to by se Elis líbilo.

Jan pohodil hlavou. Nikdy. Bláhová! Copak nevěděla, že muž dává ženě osud?

Otočil prázdnou lahvičku dnem vzhůru, pustil si na jazyk poslední kapky, vyskočil na nohy a váhavě došel ke královniným dveřím. Kéž by za nimi uslyšel drnknutí loutny či trylek smíchu.

Nic. Výhružné, nepřátelské ticho.

Ale český král přece neutíká z boje. Snese výčitky, že se manželce vyhýbal, a zjistí, zda její lůno není lůnem cizoložnice.

KAPITOLA 5

DVA SPIKLENCI

21. listopad 1318, Hradec Králové

Zvon chrámu svatého Ducha oznámil poledne. Hlahol se nesl k nízkému listopadovému nebi a tlumemně vnikl i do ložnice hradeckého sídla královny-vdovy Alžběty Rejčky.

Na obrovské posteli s baldachýnem a těžkými brokátovými závěsy leželi v objetí milenci. Když se ozval zvon, žena se pohnula.

Pozvedla víčka s pocitem, že je zasypal písek. Zamžené oči s nechutí hleděly na cár šedého dne, žebraly ještě o trochu měkkého teplého spánku, jenomže –

„Jindřichu... Je poledne.“

Muž cosi zabručel.

„Ááách,“ zívla dlouze Alžběta Rejčka. „Poledne... Zás máme další hřích.“

Zvolna se posadila, hodila si na záda záplavu stříbrolesklých vlasů, spustila nohy z lůžka:

„Včera večer... proč se to zase tak protáhlo?“ zamumlala. „Byli kejklíři tak obratní? Jídlo a víno tak dobré? Zpíval minnesänger tak krásně?“

Odmítavě zatřepala rukama, jako by si tím odpovídala, a pak si prsty začala pročesávat vlasy.

„Když už nehostíme krále, měli bychom se trochu umoudřit, Jindřichu. Tolik času zas spolu netrávíme... A kdybys snad postrádal zábavné kousky kejklířů, pro tvou kratochvíli se ráda naučím žonglovat... třeba s ohněm, co říkáš? Jsem přece šikovná a vždycky mám chuť učit se něco nového...“

Mluvila pořád tiše, jako by tou představou bavila sama sebe a nečekala jinou odpověď než další zabručení, když vtom se jí za zády ozvalo:

„Nauč. Potěšila bys i krále, možná se brzy vrátí. A protože už ses kvůli němu naučila francouzsky...“

Za pas ji uchopily silné ruce.

„Dobré jitro, krásná paní.“

Královna-vdova se snažila vymanit.

„Ne, nech mě, jsem líná... Líná a unavená na milování... A francouzsky jsem se naučila kvůli komorné, protože každá dáma se přece musí umět domluvit se svou komornou. Zvlášť když stárne.“

„Já stárnu. Ty ne.“

„Lichotníku.“

Rejčka znovu zazívala a otočila se:

„Tak král se vrátí?“

Pan z Lipé se už vysoukal z pokrývek. Rozcuchané světlé vlasy se šedivými pramínky mu padaly do čela, ostře nazelenalé oči mu jen hrály.

Alžběta přehodila štíhlé nohy zpět na lůžko.

„Jistě se nevrátí kvůli mé francouzštině... Snad kvůli tobě?“ Čelem se na okamžik opřela o milencovo rameno. „Neušlo mi, jak dobře se cítí ve tvé společnosti, pane. Podléhá tvému kouzlu jako žena.“

„I tebe stíhá zbožňujícími pohledy.“